
Ружа Јеличић¹
Техничка школа „Иван Сарић“ Суботица

Прегледни рад
Методичка теорија и пракса, број 1/2022
УДК: 37.064:159.964.018-053.5
371.212:159.923
стр. 51–58

ЈА САМ ОНАЈ КОЈИ ЈЕСАМ!

Резиме: Ученици су рођени као бића без утравирених стереотипа, лажних уверења, наметнутих страхова, етикета, ... Али током живота, од родитеља, старатеља, учитеља, наставника, друштва упијају мишљења и филозофије које кроје њихов идентитет. Изазов је у томе да сами, без ичијег утицаја схвате шта их испуњава, у чему су добри, како би на најбољи начин искористили своје време и препознали чиме би се бавили. Ученици би увек требали поћи од анализе својих унутарашних капацитета, јер само они могу бити реални и стабилни индикатори, који не зависе о спољашњим утицајима. Овај рад говори о чињеници да само објективна и реална слика о себи ученицима даје прилику да процене која знања и карактеристике могу придонети постизању циљева, а шта их кочи у постизању равнотеже, испуњеног живота и жеља.

Кључне речи: ученик, аутомат, (само)слушање, (само)прихватање, ја

УВОД

Као деца смо потпуно слободни и верни себи. У том периоду се никада не претварамо да смо нешто што нисмо, играмо се, истражујемо, ценимо живот, испољавамо своју праву природу. Када наш ум довољно сазри и почне да препознаје апстрактне идеје почињемо све да оцењујемо као добро или лоше, тачно или нетачно, лепо или ружно. Почињемо да стварамо концепте какви треба да будемо. Престајемо да будемо верни себи и почињемо да се претварамо да смо онакви какви нисмо да би удовољили другима и да бисмо се уклопили у слику који су они створили о нама.

¹ ruzajelicic12@gmail.com

Животи младих генерација почињу да личе на јефтине теленовеле. Трагају за прихватањем, признањем, љубављу и ако нису онакви какви треба да буду према нечијем очекивању почињу да осуђују себе и виде себе као губитнике. Лако постају плен инертности и пасивности, стереотипије понашања и принуде понављања враћајући се на већ превазиђене степене развоја. Многи ученици имају проблем да прихвате оно што стварно јесу јер као друштвена бића живе у хијерархијском свету у којем у значајној мери зависе од других. Због тога многи ученици морају да носе маске.

Суштина је да ученици направе преусмеравање са непродуктивног фокусирања на високопродуктиван фокус ка будућности. Потребно је да служе ономе што истински јесу и што им је најважније у животу. Потребно је да се пробуде и пронађу себе. Ученици морају да схвате да све што се дешава има некаквог смисла и вредност. Тек када открију право значење и повезаност догађаја осетиће мудрост, самопоуздање и почеће да живе управо онаквим животом каквим би требало. Када им се нешто деси и из тога извуку поуку постају нова врста себе. Та мини – еволуцију унутар бића обезбеђује да нижи облик еволуира у виши.

ЈА (НИ) САМ АУТОМАТ

Ништа нема почетак, нејо је само ништа почетак себе у себи.

Борислав Пекић, *Филозофске свеске*, стр.35

У савременом друштву значење једнакости је промењено. Под једнакошћу се мисли на једнакост аутомата; на људе који су изгубили своју индивидуалност и аутентичност. Једнакост данас значи пре истоветност него јединственост. То је истоветност апстракција, истоветност људи који раде на истом послу, на исти се начин забављају, читају исте новине, имају исте осећања и исте идеје (From, 1999). *Савремено друштво њројоведа овај идеал неиндивидуализоване једнакости јер су му њоредни људски ајноми, од којих је сваки исти, да би функционисали у масовној скујини, ѡлајко, без сукоба; ѡкоравајући се истиим наредбама, а да ијак свако буде уверен како следи своје сојсјивене жеље (From, 1999, стр. 26).*

У последњих неколико година, под све већим утицајем тржишта, појам личности се трансформисао од значења *Ја сам оно што је моја ѡприрода* до значења *Ја сам онакав каквим ме желитије*. У друштву у којем тржишна оријентација преовладава и у којем је материјални успех императив, ученици следе исте обрасце који владају на тржишту робе и радне снаге. Савремени ученик се отуђио од себе, од свог ближњег и од природе. Он /она је трансформисан у аутомат. Своје способности и талентне доживљава као инвестиције које морају да му донесу профит у актуелним тржишним условима. Односи међу ученицима се своде на однос отуђених аутомата, који своју сигурност заснивају на томе што свако од њих остаје близак гомили и што се не разликује по мислима, осећањима или деловањима. Иако покушавају да буду што ближе осталима, свако остаје потпуно усамљен, прожет дубоким осећајем несигурности, тескобе и кривице, који су увек резултат немогућности да се превазиђе људска одвојеност (From, 1999).

Ученици се налазе у вртлогу хаотичног света окрутне себичности потрошачког друштва, преплављеног насиљем сваке врсте у којем су етика и морал сведени на најминималнију меру док примитивизам и варварство кулминирају (Јеротић, 1999). Савремена цивилизација пружа ученицима многе палијативе да не би дошли до свести о својој усамљеност: пасивно гутање слика и звукова, куповина увек нових ствари који се убрзо замењују другима, притиснем дугме и истог тренутка добијам информацију. Максима савременог ученика најбоље је описана у роману *Врли нови свети* енглеског мислиоца Хакслија (Huxley, 2009): *Никад не остављај за суиџра забаву коју можеш имати данас. Забављати се значи бити испуње због игрица, лајкова, порука, цигарета, дрога, хране, пића. Свети је само велики објекат наше ајетитија, велика јадука, велика боца, велике ируди; ми смо одојчад која вечно нешто ишчекују, нечем се нагају – и вечно се разочаравају. Наш карактер одешен је да размењује и ирима, да ирјује и ироши; све, и духовни и материјални објекти, иостају предмет размене и иирошиње* (From, 1999, стр. 107).

Примена сваког умећа захтева дисциплину, стрпљење и концентracију (Kudesia, 2019). Савремена култура води раздробљеном и хаотичном начину живота. Ученици раде много тога одједном: одговарају на поруке, играју игрице, слушају музику, ... Ученици постају *иоирашачи са оивореним уиима, жељни и сиремни да све ироиујају* (From, 1999, стр. 133). За њих постаје немогуће да буду сами са собом, брзо губе фокус и постају нервозни и нестрпљиви. Свако ко покуша да буде сам са собом, откриће како је то тешко. *Почеће да осећа узнемиреност, нервозу, или чак знаину иескоду. Биће склон да рационализује своју несиремност да настави с вежбањем и мислиће да ио нема вредности, да је ио бесмислено, да одузима иревише времена, иид. иид.* (From, 1999, стр. 137). Ученици треба да осете своје Ја, себе као центар сопствених снага, као ствараоце сопственог света. Бити значи живети у садашњости, овде и сада, и не мислити о другим стварима док чинимо нешто управо сада (Tol, 2009).

У образовном и васпитном процесу је најважније присуство особе која је цењена због поседовања изразити духовни квалитета. Главна улога родитеља, учитеља, наставника је да пренесу на ученике визију успешног људског функционисања, а онда и стварање осећаја за лоше функционисање. У савременом друштву људе које сматрају вредним дивљења и поштовања су све само не носиоци духовних квалитета. Ученици понајпре запажају оне који им пружају осећај пасивног задовољства. Јутјуб звезде, инфлуенсери, учесници ријалитија, пословне или политичке фигуре – образци су за понашање. Код ученика ишчезава индивидуално ја и влада тежња да се припада гомили. *Ако сам као сви остали, ако немам осећања или мисли које ме чине другачијим, ако ускладим обичаје, одело, идеје с узором ирује, ја сам сиашен: сиашен од застиаиујуће осећаја самоће* (Ferrero, 2017, стр. 23).

Ученике треба научити да одговорно одлучују, истражују и да се увек око нечег труде. Ученици треба да узму кормило у своје руке и одреде смер. Њима је потребан циљ и спознаја да га могу остварити снагом, вољом и трудом. Ученици се не смеју плашити грешака и непознатог: само тако се откривају нове ствари и сигурно корача на животном путу. Ученике треба научити да буду захвални, уљудни, поштени, толерантни, да су сви различити и сви важни. Уместо да се упоређују са другима треба да буду поносни на оно што су постигли. *Ученик је дух*

и тело, интелигенција и воља, осјосодљен за планирање, за љубав, мишљење, за преуређивање и преобликовање стварности у коју је смештен (Ferrero, 2017, стр. 121). Ученик не сме работати родитељима, наставницима, производњи, политици, држави.

Ученицима треба помоћи да изграде своју свест и да пријатељство, радиност, верност, великодушност, искреност, оптимизам, поверење, ред уграде у поре моралне савести. *Свест је истинско равнотежно средиште особе, незаменљиви унутрашњи компас на животној путу* (Ferrero, 2017, стр. 127). Данас се многи ученици осећају дезорјентисано, немоћно и тескобно. Савест је најинтимнији, најдубљи и најскровитији домен у којем ученици снагом интелигенције виде ствари и исправно их процењују: *Ово је добро, ово је зло; ово је праведно, ово неправедно* (Ferrero, 2017, стр. 127). У ученицима расте снага ако у себи имају извор сигурности који долази од поштовања према себи самима, од емоционалне чврстине, емпатије, праштања другима, од веровања у властите могућности.

УМЕЋЕ (САМО)СЛУШАЊА

Када желиш нешто остварити у животу, мораш најпре хладним разумом размислити, затим толим срцем прихватити, а онда чистим рукама извршити.

Валадета Јеротић, *Индивидуација и(или) обожење*, стр. 11

Људска личност се не може схватити ако се не сагледа у целисти што укључује потребу да нађу одговоре на питања о смислу свог постојања и да открију норме према којима треба да живе. У ауторитативној етици ауторитет утврђује шта је добро за ученика и поставља императиве понашања. У хуманистичкој етици ученик сам креира норме и постаје њихов извор и садржај. Када ученици схвате да свакоме у универзуму припада јединствена улога и функција, моћи ће се фокусирати на оно у чему су најбољи. Ако се свако од ученика усредреди на свој лични допринос свету, без обзира на то колико се тај може учинити малим и безначајним, моћи ће живети у миру и равнотежи.

Циљ сваког развојног пута јесте спознавање свог правога ја. Врлина сваког ученика је његова/њена јединствена индивидуалност. Ученик *поседује врлину ако је остварује* (From, 1989, стр. 22). *Аристотел уопредљава врлину у смислу врсноће – врсноће радње с помоћу које се могућности, својствене човеку, реализују. Поседовање врлине у данашњем времену представља самопреор и послушност, више истраживање индивидуалности него његову уну реализацију* (From, 1989, стр.22). Модерно друштво учи ученике да приоритет није њихова срећа него новац, престиж и моћ. Ученици служе свему другом, само не интересима сопственог ја. Он/ она је за све, само не за себе.

Нормалан раст ученика производи независан, зрели, продуктивни карактер, способан да воли и ради. Ученици нарушавају нормалан раст тако што постају оруђе других. Без свога ја постају обесхрабрани, разочарани, несретни, постају плен властите равнодушности и деструктивности. Што продуктивније ученик живи, то је јача његова савест. *Савест је реакција нас самих на нас саме. Она је глас наше истинској ја који нас позива на пра самима себи да живимо*

продуктивно, да се пошито и хармонично развијемо – то јест да постанемо оно што поинцијално јесмо. Она је чувар наше интелекције; она је способност да чувамо свој ја са свим пошредним поносом, а такођер способност да кажемо да своје ја (From, 1989, стр.145)

Да би слушали глас своје савести ученици морају бити способни слушати сами себе. Многи ученици наилазе на потешкоће када управо то покушају учинити. Свакодневно су изложене буци идеја и мишљења које са свих страна налећу: Интернет, мобилни телефон, игрице, филмови, новине, ... Слушање самог себе је умеће које захтева способност која је у дефициту код модерног ученика: да се буде насамом са собом. *Мислим да је страх од тога да се буде насамом са собом преосећај здужености који се кадкада додирује са страхом да видимо одједном особу тако добро познату, а тако страну. Ми се дојимо и зато дејимо. На тај начин проишћемо прилику да слушамо сами себе и настављамо да игноришемо своју савест (From, 1989, стр.22).*

Ученици често трагају за савршенством, за прихватањем, за правдом, за љубављу, иако се све то већ налази у њима. Све је ту, само је потребно да отворе своје духовно око како би се у то уверили (Ruis, 2006). *Пошто је свети резултат творачке снаге и сазнајне моћи наше ЈА, то изван њега не постоји никаква стварност. Све је актуелизација наше духа; васељена је развијено ЈА, а диће у својим одредбама је то исто ЈА у свом дијалектизму. Мисао осим себе нема других услова, па према томе ни граница: она је пошталитет. Наша доктрина чини од историје нешто што би дух представљало већ саму стварност духовне актуелности, заснивајући тако своју айсолућну слободу (Пекић, 2001, стр. 73).*

Најтеже је правити промену унутар себе, али на дуге стазе је најисплативије. Самовредновање, самопоздање, самодисциплина, самопоштовање су елементи који код сваког ученика буде испуњење, срећу, лакше управљање собом, својим мислима и осећањима. Сваки од ових елемената захтева упорност, преданост, посвећеност, умеће самослушања. Када ученик овлада наведеним вештинама постаје истински богат у било којој области свог живота – у уму, у емоцијама, у односима које граде са својим окружењем. Рад на себи је озбиљан волонтерски посао. То је целоживотно учење које нас оплемењује. Ученици морају да прихвате да не морају мењати цео свет, да је довољно да промене себе како би им живот постао светао и успешан.

ПРИХВАТАЊЕ СЕБЕ

Свет је огледало – оно што осећате изнутра добијате споља – због тога не можете да поправите живот ако радите на ономе што је споља.

Ендру Метјуз, *Слушај своје срце*, стр. 139

Ауторка Киршенбаум (Kirshenbaum, 2007, стр. 90) у својој књизи *Све се дешава са разлозом* тврди да на рођењу добијемо три поклона. Први поклон је живот, могућност да се крећемо, дишемо, осећамо, анализирамо и изучавамо свет око себе. Други поклон је ваш живот. Створени смо у неком делу света од стране одређених родитеља, рођени смо као мушко или женско и наш живот има сјај као неки дијамант. Трећи поклон је појединац, ми сами, оно што заиста јесмо са свим својим позитивним и негативним особинама (Kirshenbaum, 2007).

Многи ученици имају проблем са прихватањем себе самих. Често су строги према себи и остају у неповољним ситуацијама јер су уверени да не заслужују боље. Критике, напади, лажне етикете, угрожена егзистенција шаљу поруку *Ти си нико и ништа*. Ученици морају да доживе блесак самопоштовања и самоприхватања и да узврате повиком *Ја сам снажна и вредна особа*. Не волећи или игноришући онај део који их чини посебним ученици одбацују најдрагоценији поклон који смо добили на рођењу: **Ехјех ашер ехјех!** (Ја сам онај који јесам).

Тежња да се уклопе у друштво приморава ученике да постану тимски играчи. Ако су заинтересовани за нешто за шта остали нису, доживљавају то као нешто срамно што треба сакривати. На тај начин постају сопствени контролори. Дозвољавају да их контролишу страхови и *поштују терористи према себи самима* (Kirshenbaum, 2007, стр.124). Непрекидно се питају да ли ће успети и да ли ће учинити нешто због чега ће бити поносни на себе. Постају заробљеници у свом малом свету који им ограничава наде и могућности.

Мало је ученика који су спремни да газе трновитим путем спознаје. Немају довољно храбрости и снаге да свесно изаберу сопствени пут, већ им се тај пут нуди од колективно свесног – породице и друштва, који намећу своје обрасце понашања и мишљења (Јеротић, 1999). Само променом мењамо ствари. Ауторка Киршенбаум (Kirshenbaum, 2007) тврди да је спознаја без промене као веридба без венчања. Све је спремно али нема завршног чина. *Спознаја сама по себи није лек* (Kirshenbaum, 2007, стр. 208). Спознаја представља поступни пут сазревања ученичке *душе до највиших димензија развоја и јединство свесних и несвесних делова њујем укључивања историјских корена и садржаја у садашњој свесности* (Јеротић, 1999, стр.11). Радозналост и живахност темперамента, уз повољну перцепцију спољашњих околности представљају плодан подстицај за спознају. Ученик који је кренуо путем спознаје и индивидуације мора ваљано да разликује субјекат од објекта, односно ја од не-ја, свесно и несвесно, добро и зло. Ученик мора да уздигне ограничено ја ка спиритуалном homo maximus. Свака једностраност- хипертрофија интелекта, као и инфлација осећања - води у ћорсокак (Јеротић, 1999, Salovey, Mayer, 1990).

На путу прихватања себе ученици се суочавају одређеним проблемима које Јунг (Jung, 2015) представља као архетипске симболе: Сенка – познати тамни брат у нама; Персона – маска коју човек навлачи пред другима, а која представља неку врсту компромиса између индивидуе и друштва; Анимус и Анима – психички представници супротног пола који увелико одређују наше понашање према супротном полу, стари мудрац и велика мајка. Последњу станицу на путу самоспознаје чини Сопство – *духовно средиште личности које има функцију сједињавања сујројности и објашњавања смисла индивидуалној њуји* (Јеротић, 1999, стр. 164).

Да би ученик остварио целину своје личности он/она мора да доживи све могуће супротности у себи. Његов/њен пут је *њуи њушћојања и њреображавања, ходања кроз блајо и смрад, њовремено њадање у блајо, али и усћајања и насћављања даље* (Јеротић, 1999, стр. 49). Пут ка прихватању себе води кроз смиреност. А шта је смиреност за модерног ученика? То је стање изоштрене свести о својим грешкама и о својим недостацима. То је болно сазнање да постоји огромна провалија између онога што јесу и онога што би требали да буду. Ученик мора да ус-

постави равнотежу на животној ваги, на којој један ѿас ѿредсѿавља: сѿалносѿ, ѿонављање, конзервѿивносѿ, а друѿи: ѿроменљивосѿ, несѿалносѿ и ризик (Јеротић, 1999, стр. 137).

ЗАКЉУЧАК

У људском уму постоји сукоб између онога шта је истина и лаж. Из веровања у истину проистичу љубав, радост, доброта и срећа. Из веровања у лаж проистичу несрећа, бол, патња и неправда. Ученичке патње су прозроковане веровањем у лаж о себи: нисам онакав какав треба да будем, нисам савршен. Сваки ученик има своје сопствено гледиште. Тек када то схвате неће више имати потребу да другима намећу свој угао гледања, нити да бране своја уверења.

Сваки од ученика се у неком моменту нађе у транзитној зони између нечега што више није и некога ко тек треба да постане. Тај прелазни период често може да изазове страх и анксиозност уколико му не дамо структуру и смисао. У таквим је моментима изузетно важно прихватити да када ништа није сигурно све постаје могуће. Чаробна је моћ трансформације из *не знам ко сам и шѿа желим у ја сам онај који јесам и моју шѿа ѿожелим*.

Литература

1. From, E. (1989). *Їovjek za sebe: istraživanje o psihologiji etike*. Zagreb: Naprijed.
2. From, E. (1999). *Umeće ljubavi*. Beograd: Mono i Manjana.
3. Ferrero, B. (2017). *Vaša djeca imaju samo vas: Jedino odgoj može promijeniti svijet*. Zagreb: Salesiana.
4. Haksli, O. (2009). *Vrli novi svet*. Beograd: Libretto.
5. Јеротић, В. (1998). *Индивидуација и (или) обожење*. Београд: Ars Libri.
6. Jung, K. G. (2015). *Arhetipovi i kolektivno nesvesno*. Beograd: Miba Books.
7. Kirshenbaum, M. (2007). *Sve se dešava s razlogom*. Beograd: Beoknjiga.
8. Kudesia, S.R. (2019). Mindfulness As Metacognitive Practice. *Academy of Management Review*, 44, 2, 405-423.
9. Metjuz, E. (2010). *Slušaj svoje srce: kako da nađete smisao u svom životu i radu*. Beograd: Mono i Manjana.
10. Pekić, B. (2001). *Filozofske sveske*. Novi Sad: Solaris.
11. Ruis, D. M. (2006). *Glas znanja*. Beograd: Mono i Manjana.
12. Salovey, P., Mayer, J. D. (1990). Emotional intelligence. *Imagination, Cognition, and Personality*, 9, 185-211. doi:0.2190/DUGG-P24E-52WK-6CDG
13. Tol, E. (2004). *Moć sadašnjeg trenutka*. Beograd: Ĉarobna knjiga.

Ruža Jeličić
Technical school “Ivan Sarić” Subotica

I AM ONLY THE ONE I AM!

Abstract: Students are born as beings without engraved stereotypes, false beliefs, imposed fears, labels, ... But during their lives, they absorb opinions and philosophies from parents, guardians, teachers, societies, societies that shape their identity. The challenge is to understand for yourself, without anyone’s influence, what fulfills them, what they are good at, in order to make the best use of their time and recognize what they would do.

Students should always start from the analysis of their internal capacities, because only they can be realistic and stable indicators, which do not depend on external influences. This paper talks about the fact that only an objective and realistic picture of oneself gives students the opportunity to assess which knowledge and characteristics can contribute to achieving goals, and what hinders them from achieving balance, fulfilled life and desires.

Keywords: student, automaton, (self) listening, (self) acceptance, I

Раг љримљен: 24. 3. 2022. / Раг љрихваћен: 10. 5. 2022.